

Mehring-Tóth Szilvia

Politikusnők Magyarországon, 1990–2014

Arányok, trendek és helyi sajátosságok

E tanulmány a PTE BTK Demográfia és Szociológia Doktori Iskola keretein belül megvalósítandó doktori kutatásom tervezett felépítését és első eredményeit mutatja be. Az elemzés a nemek közti esélyegyenlőség magyarországi helyzetének vizsgálatához kapcsolódik annak az összegyűjtésével, hogy a nők a települési szinten mekkora arányban vesznek részt az önkormányzati döntéshozatalban, illetve azáltal, hogy elemzi ezen adatokat, tendenciákat mutat be, és a folyamatok háttérében húzódó okokra magyarázatot keres.

A kutatás elméleti kiindulópontja az a megfontolás, mely szerint a nők arányos megjelenése a döntéshozatalban nemcsak a női egyenjogúság mércéje, hanem annak egyik fő garanciája is. A nők társadalmi helyzetét több oldalról elemzik és közelítik meg a kutatók, pl. a családi és nemi szerepek változásának és azok hatásának, valamint a munkaerőpiaci és béregyenlőtlenségek oldaláról. Ebbe a sorba illeszthető be a döntési pozíciók nemi arányainak vizsgálata, mely a nemek közötti formális jogegyenlőség megvalósulásának mutatója is. A nőkre kiterjedő általános választójog ugyanis a 20. században nem hozta magával automatikusan a nemek szempontjából arányos képviseletet (B. Kelemen 2010: 83). A közélet a férfiak világa, privilégiuma marad(t) évtizedeken keresztül.

A vizsgálat elméleti alapjai

A férfiak és nők társadalomban elfoglalt szerepeinek szubjektív értékelése már 1949-ben megjelent Simone de Beauvoir *A második nem* című könyvében (Beauvoir 1969 [1949]). Az abban kifejtett megközelítés rendkívül nagy hatást gyakorolt a *gendertémájú* kutatásokra, mivel megkülönböztette az ember biológiai és társadalmi nemét (*sex* és *gender*). A genderszemlélet 1966-tól nemzetközi szerződésekre és – a nyilatkozatok szintjén – a nemzetközi szervezetekbe (ENSZ, majd EU) is fokozatosan beépült. A normarendszerben egyre hangsú-

lyosabban jelent meg a nemek közti egyenjogúság szempontrendszere,¹ és történtek lépések a nők társadalmi helyzetének javítására (Lestál 2008). E folyamat részeként lett az esélyegyenlőség egyik dimenziója a politikai pozíciókban megjelenő arányos női képviselet.

Amiatt, hogy a nemek közötti egyenlőség előmozdítására irányuló folyamatok eredménye (azaz a *gender mainstreaming politika* megvalósulása) mérhető és látható legyen, nemzetközi standardok kerültek kidolgozásra (Solt 2015). Ilyen például az ENSZ által vizsgált GII-mutató (a *Gender Inequality Index*), melyben az 5 vizsgált paraméterek egyike a parlamenti részvétel. Ennél beszédesebb a Világgazdasági Fórum által 2006 óta mért *Global Gender Gap Index*,² amely 4 mutatót és 14 változót vizsgál külön-külön és összesítve is (a 14 változó 4 csoportja: 1. gazdasági lehetőségek, 2. oktatásban való részvétel, 3. egészségügyi ellátás és 4. a politikai pozíciók birtoklása). A politikai pozíciók (*political empowerment*) esetében a képviselői és kormányzati pozíciók nemek közötti megoszlását (a genderrést) mérik. Mutatói: 1) a nők és férfiak aránya az országgyűlési képviselők között, 2) a miniszterek nemi megoszlása és 3) az elmúlt 50 évben kormányfői vagy államfői pozíciót betöltők nemi aránya. A mutató értéke mindig 0 és 1 közé esik úgy, hogy a nulla a teljes egyenlőtleniséget, míg az egy a teljes egyenlőséget jelzi.

Az 1. táblázat adataiban látható, hogy Magyarország összesített *Global Gender Gap Indexe* alacsony (0,672), 2015-ben a vizsgált 145 ország közül a 99. helyen áll. A vizsgált 4 mutatót tekintve a legkisebb értéket (2015-ben 0,035) a politikai *gender gap* részindexe mutatta. A táblázatból a hazai esélyegyenlőség időbeli változása is nyomon követhető, mely romló tendenciát mutat: Magyarország önmagához képest, illetve összesítésben is hátrébb sodródott a vizsgált 145 ország „ranglistáján” (ennek az is oka, hogy a többi ország mutatója kisebb vagy nagyobb mértékben javult 2006 óta). A *Global Gender Gap Report 2015* című jelentés³ kiemeli, hogy hazánk az utóbbi évben 6 helyet esett vissza a *politikai gender gap alindex* miatt (e részindex alapján jelenleg a 139. helyen vagyunk). Azon öt ország közé tartozunk, amelyekben nincs női miniszter. Koncz Katalin (2014: 514) mindezt demokratikus deficitként határozta meg.

1 Pl. 1995-ben az ENSZ a Pekingi Női Világkonferencián a női esélyegyenlőség tizenkét kritikus területét (köztük a politikai döntéshozatalt) fogalmazta meg. Az Európai Unió 1997-ben az Amszterdami szerződésben fektette le a *gender mainstreaming* elvét, melynek megvalósítását minden tagállam vállalta (Ilonszki 2005: 59–60).

2 Lásd: <http://www.weforum.org/issuess/global-gender-gap>.

3 Lásd: <http://www3.weforum.org/docs/GGGR2015/HUN.pdf>.

1. táblázat. A Global Gap Index értékei Magyarország tekintetében, 2006–2015

Minta		Index		Gazdaság		Oktatás		Egészségügy		Politika	
Év	Országok száma	Helyezés	Érték	Helyezés	Érték	Helyezés	Érték	Helyezés	Érték	Helyezés	Érték
2015	145	99	0,672	62	0,685	76	0,991	42	0,979	139	0,035
2014	142	93	0,676	69	0,668	71	0,992	37	0,979	128	0,064
2013	136	87	0,674	68	0,668	62	0,993	34	0,979	120	0,057
2012	135	81	0,672	68	0,659	68	0,992	34	0,979	117	0,057
2011	135	85	0,664	64	0,654	56	0,993	1	0,980	127	0,031
2010	134	79	0,672	48	0,689	64	0,990	49	0,978	126	0,031
2009	134	65	0,688	55	0,674	64	0,992	41	0,979	81	0,106
2008	130	60	0,687	50	0,669	64	0,993	38	0,979	77	0,106
2007	128	61	0,673	56	0,653	50	0,991	37	0,979	93	0,069
2006	115	55	0,670	48	0,640	49	0,991	36	0,979	82	0,069
2006–2015 változás		+0,003		+0,045		+ 0,000		+ 0,000		– 0,034	

Forrás: *Global Gender Gap Report 2015*⁴

Korábbi kutatási eredmények

A magyar országgyűlésben megfigyelhető nemi arányokat és a politikusnők tevékenységét elemző kutatások (Koncz 2014; Ilonszki 2005, 2014; Ilonszki és Várnagy 2007; B. Kelemen 2010; Lévai és Kiss 2006) a *Global Gender Gap Index* eredményeihez hasonló megállapításokra jutottak. Magyarországon a rendszerváltás óta 10% körül hullámozik és összességében stagnál a női képviseleti arány a parlamentben. Azt is tudjuk, hogy az egyéni választókeretekben kevés a női országgyűlési képviselőjelölt – épp úgy, mint a pártlisták biztos mandátumot jelentő helyein. A nőket támogató kvóta bevezetése a csekély női arányok ellenére sincs az aktuálpolitikai kérdések között.⁵

A hazai kutatások kisebb része vizsgálja külön az önkormányzati testületekben megfigyelhető női részvételt, azaz a női képviselők vagy polgármesterek arányát (Bandi 2007; Koncz 2006). E tanulmányokból az látszik, hogy a tele-

4 <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/economies/#economy=HUN>

5 Annak ellenére sincs, hogy az ENSZ Nőjogi Bizottsága (CEDAW) 2007-es és 2012-es országjelentésében is elmarasztalta Magyarországot a nők közéleti alulreprezentáltsága miatt, és javaslatot tett a női kvóta bevezetésére (Ilonszki 2014: 44).

pülési képviselőtestületekben magasabb a nők részvételi aránya, mint az országgyűlésben, bár a lakosságarányos képvisellettől még távol vagyunk. A női polgármestereket elemző kutatások azt állapították meg, hogy a lakosságszám csökkenésével párhuzamosan emelkedik a nők aránya (feltehetőleg a kisebb presztízs miatt).

A kutatói hipotézis és kérdés

Kutatói hipotézisem szerint a magyarországi önkormányzatok képviselőtestületeiben megvalósuló képviselővizsgálatára érdemes hangsúlyt fektetni, mert:

- 1) A politikai/kormányzati szintek közül az önkormányzati döntéshozatal áll a legközelebb az állampolgárokhoz. Szerepet játszik a helyi lakosság érdekeinek és véleményeinek képviselőtestületben, lehetőséget ad politikai részvételre és érdekek kifejezésére. Azonban az önkormányzatnak nemcsak a helyi problémákat kezelő szerepe van, hanem az is feladata, hogy „létrehozza és erősítse azt, amit polgári öntudatnak szokás nevezni” (Kákai 2003: 6). Ezért nem mellékes, hogy ezen erőterében a nők/női érdekek/női témák milyen arányban jutnak képviselőtestületbe.
- 2) A helyi döntéshozatal fontossága a *Global Gender Gap Report 2015*-ben is megjelenik.⁶ A jelentés úgy fogalmaz, hogy a *politikai gender gap alindex* egyértelmű hátránya (*clear drawback*), hogy a nők-férfiak helyi szintű kormányzásban megvalósuló részvételének mutatója hiányzik belőle. Ahogy elérhető lesz ilyen adat, figyelembe veszik és beépítik az indexbe.
- 3) Amennyiben elfogadjuk B. Kelemen Ida véleményét arról, hogy a női politikusoknak szimbolikus jelentősége van, mivel ez „üzenetet hordoz a társadalom számára”, akkor a vidék Magyarországon különösen fontos lehet, hogy „a nőkre is úgy tekintsenek, mint politikai tényezőkre. A női képviselők számának növekedése megváltoztatja a társadalom vélekedését a nőkről, és a nőket is önmagukról” (B. Kelemen 2010: 84). A támogató háttérkörnyezet kialakulása, a tradicionális nemi sztereotípiák oldódása segíti a nemek szerint kiegyensúlyozott közélet megteremtését, aminek pozitív hatása először a társadalomhoz legközelebbi szinten lenne várható.

Az előző érvek figyelembevételével alakult ki az a kutatói hipotézis, mely szerint a vidéki Magyarország, illetve a helyi társadalmak teljes megismeréséhez

6 <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/economies/#economy=HUN>

szükség van az önkormányzati döntéshozatal kutatására, ami által a nők társadalmi helyzete és az esélyegyenlőség kérdése is részletekbe menően vizsgálható. Konkrét kutatói kérdéseim a vizsgálat számára a következők:

- 1) A helyi döntéshozatal alapján vizsgálható-e a nők társadalmi helyzete, esélyegyenlősége?
- 2) Az 1990–2014 közötti időszakban mi jellemzi a női mandátumszerzést a helyi politikában, pontosan hogyan alakult a női képviselők aránya? Milyen mandátumszerzési jellemzők állapíthatók meg a kvantitatív adatokból?
- 3) Kidolgozható-e az önkormányzati politikára értelmezett *gender gap alindex*? Amennyiben igen, hogyan alakul az értéke a vizsgált időszakban a települési szinten? Milyen összhangban van a részindex mutatója a női képviselők arányszámának alakulásával?
- 4) A helyi képviselők tapasztalatai igazolják a nemzetközi és hazai szakirodalmi megállapításokat, melyek többek között olyasmikre utalnak, mint a kapuőrök jelenléte, a tokenpozíciók, a kritikus tömeg hatása vagy az üvegfal/üvegplafon jelensége?
- 5) A kutatás eredményeire alapozva, definiálható olyan „támogató háttérkörnyezet”, amely hozzájárulhat a nők magasabb arányú részvételéhez a helyi döntéshozatalban?

A kutatás célcsoportja a megyei közgyűlések és települési önkormányzatok testületei. A rétegzett mintavételi eljárással létrehozott minta 30 település eredményeit tartalmazza az 1990 és 2014 közötti időszakra vonatkozóan. Minden esetben a képviselőtestületek megalakulásának időpontjában megfigyelhető állapotokat vettem alapul (azaz az időközi választásokat nem vettem figyelembe).

Kutatási eszközök és módszerek

I. A deskriptív képviselet vizsgálata kvantitatív eszközökkel

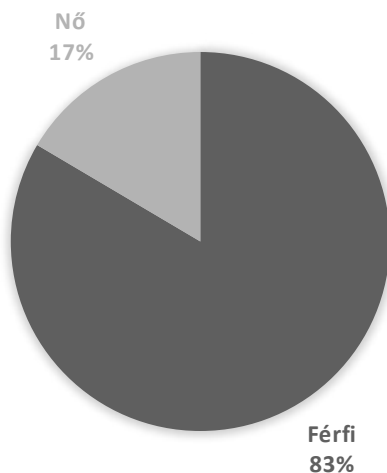
A kutatás kvantitatív részében a valasztas.hu adatai kerülnek felhasználásra. Az adatbázis nem kutatási céllal készült, s a települések, választási évek, egyéni választói körzetek külön-külön megjelenítve tartalmaznak név szerinti adatokat. További nehézség, hogy jelenleg az 1994–2014 közötti időszak jelöltjei és képviselői találhatóak meg benne, az 1990-es önkormányzati választásra vonatkozó adatokat egyéb forrásból (pl. a települések jegyzőitől) lehet összegyűjteni. A problémák ellenére az adatbázisból a települések női képviseleti arányai

kigyűjthetők, kiszámíthatók és időbeli változásaik leírhatók. Ezáltal összehasonlíthatók a korábbi eredményekkel, a megyei közgyűlési és az országgyűlési képviselői arányokkal. Ezen túlmutatóan a politikusnők mandátumszerzési jellemzői, jelölési sajátosságai, valamint az egyéni választókerületi jelöltek és körzetek jellemzése is kivitelezhető.

A kutatás egy másik nagy kvantitatív vállalása, hogy kidolgozza az önkormányzati politikát alapul vevő *gender gap alindex* kialakításának módszerét, és alkalmazza ezt a mutatót, az arányszámok alakulásának követésével. A mutató kialakításához szükséges információk (a tervek szerint: a nők aránya a bizottsági elnökök, polgármesterek és önkormányzati képviselők között) nem elérhetőek a felhasznált adatbázisból, így települési szintű összegyűjtésre van szükség.

A témát megalapozó kutatási előzmény (vizsgált települések: Pécs, Komló, Mohács, Szigetvár és Siklós, illetve a Baranya Megyei Közgyűlés) eredményei az 1. ábrán láthatók. Az ábrából kiderül, hogy – a korábbi szakirodalmi megállapításokkal összhangban – a helyi döntéshozatalban magasabb a női képviselők aránya, mint az országgyűlésben. A 20 évre összesített adatok alapján kijelenthető, hogy Baranya megye 10 ezer fő feletti városaiban és a megyei közgyűlésben a mandátumok 16,5%-át nyerte el női politikus.

1. ábra. Az önkormányzati és megyei közgyűlési mandátumok nemek szerinti megoszlása Baranya megye 10 ezer főnél népesebb települései esetében (1994–2014)

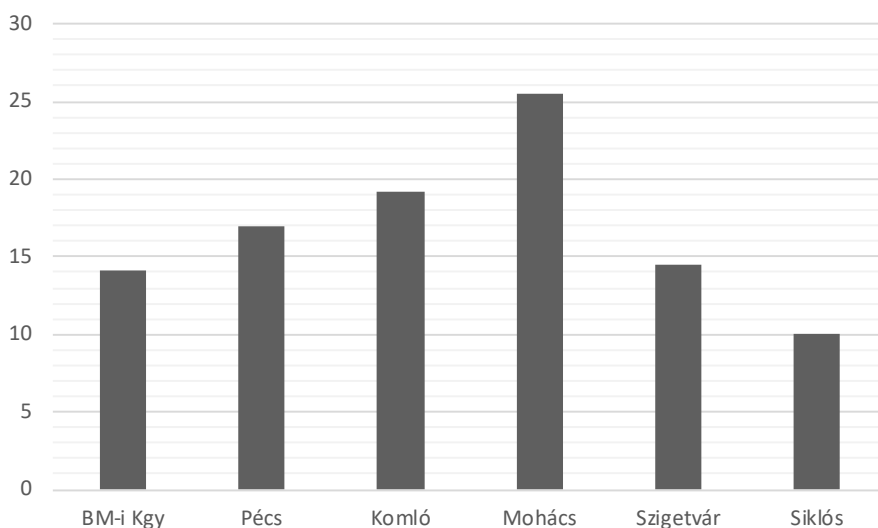

Saját szerkesztés

Amennyiben az adatokat települési szintre bontva, de még 20 évet összesítve vizsgáljuk (2. ábra), akkor azt látjuk, hogy az értékek 10% és 25,5% között

mozognak. A megyei közgyűlés (14%), Pécs (17%), Komló (19%) és Mohács (25,5%) tekintetében a lakosságszám (és presztízs) csökkenésével párhuzamosan növekszik a női képviseleti arány. Ugyanakkor Szigetvár és Siklós esetében (mely települések a vizsgált csoporton belül a legkisebb lakosságszámmal rendelkeznek) megfordul a tendencia (14,4 % és 10%), és az összesített női képviseleti arány csökken, olyannyira, hogy Siklós esetében a közgyűlési szint alatti értékeket mutat. Ez a korábbi szakirodalom és a főként polgármesterekre vonatkozó vizsgálatok (Koncz 2006; Bandi 2007; Lévai és Kiss 2006) eredményeivel nincs összhangban.

2. ábra. A mandátumok nemek szerinti megoszlása Baranya megye 10 ezer főnél népesebb települései és a megyei közgyűlés esetében (1994–2014)

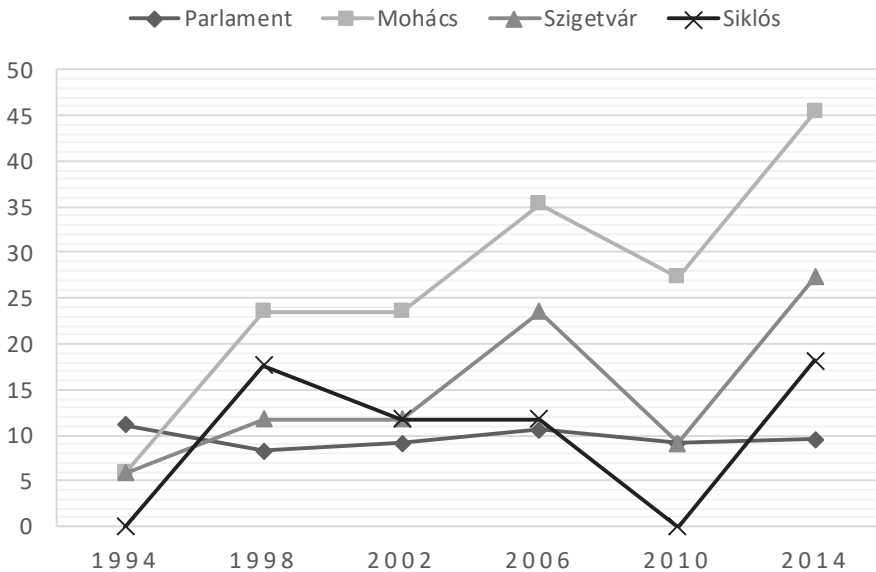

Saját szerkesztés

A következő lépésben települési és választási évekre lebontott női képviselői arányokat vizsgáltunk, ami lehetőséget ad arra is, hogy az időbeli tendenciákat elemezzük és összehasonlítsuk az országgyűlési arányszámokkal. A 3. ábra Baranya megye kisebb városainak (*Mohács, Szigetvár, Siklós*) eredményeit mutatja be. Mindhárom településen erős hullámváz mellett összességében a női képviselői arány emelkedését láthatjuk. Nagyon hasonló tendenciát mutat *Mohács* és *Szigetvár*. 1994 és 2006 között növekszik a női képviselők aránya a helyi politikában, majd egy 2010-es erőteljes visszaesés és egy 2014-es nagyarányú emelkedés látszik. Az utolsó önkormányzati választás 20 év legmagasabb (45%

Mohácson és 27% Szigetváron) női politikusi arányait eredményezte. Siklós, a lakosságszám szempontjából a legkisebb vizsgált város, a *gender szempontjából* a legrosszabb képviseleti arányokat mutatja, minden típusú összesítést tekintve. A településen két olyan év is volt (1994 és 2010), amikor egyáltalán nem nyert mandátumot női képviselő. A legmagasabb arányszám is mindössze 18%. A vizsgált három kisebb település esetei azért érdekesek, mert a testületi létszám tekintetében (és demográfiai folyamataikban is) nagyon hasonlóak egymáshoz, illetve a helyi politikai életben megjelenő politikuskók arányaiban szoros együttmozgást mutatnak (különösen 1998-tól). Ám ez a párhuzamosság jellemzően eltérő százalékos értékeken következett be (Mohács 23,5–45%, Szigetvár 9–27%, Siklós 0–18%).

3. ábra. Mohács, Szigetvár és Siklós választási évekre lebontott női képviselői arányainak időbeli tendenciái, a parlamenttel összehasonlításban (1994–2014)

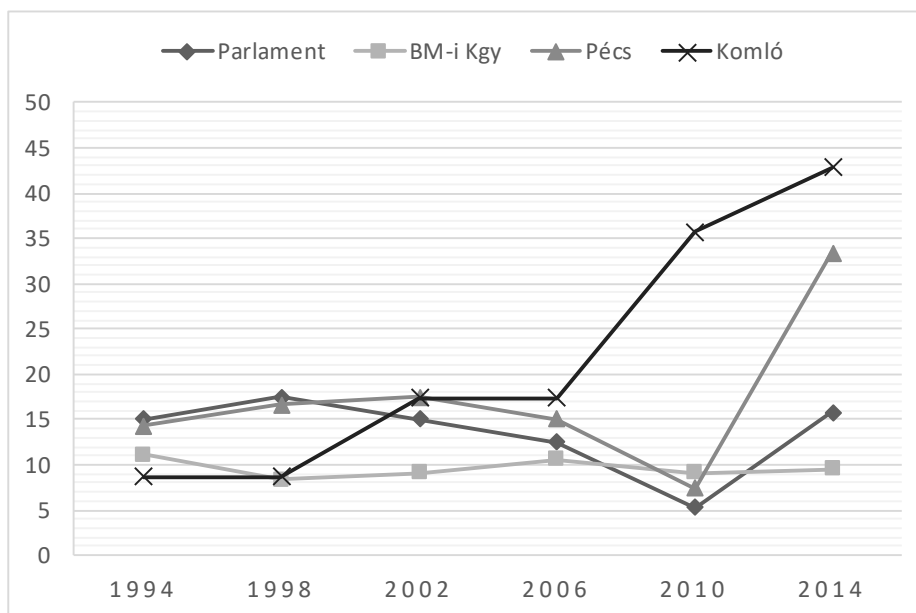

Saját szerkesztés

A 4. ábra alapján a megyeszékhely, Komló, a megyei közgyűlés és az országgyűlés arányszámait hasonlíthatók össze. A női képviselők aránya Pécsen és a megyei közgyűlésben 1994–2006 között 15% körül ingadozik, 2010-ben 5% környékére esik vissza, majd 2014-ben nagymértékű emelkedést mutat. Az emelkedés mértéke azonban eltér, a megyei közgyűlés visszatér a korábbi 15% körüli értékre,

míg Pécs 2014-ben minden korábbi értékhez képest nagy emelkedést mutat a vizsgált időszak legmagasabb elért értékével (33%). A két testület arányszáma alapján két adatot kell kiemelni. Egyrészt a pécsi testület és a baranyai megyei közgyűlés képviseleti arányai megkérdőjelezik a helyi politikát „lefelé” haladva növekvő női képviselettel leíró elemzéseket. Másrészt Pécs 2014-ben először haladta meg a „kritikus” szintet (30%), melyet Dahlerup (1988) állapított meg.

4. ábra. A Baranya Megyei Közgyűlés, Pécs és Komló választási évekre lebontott női képviselői arányainak időbeli tendenciái, a parlamenttel összehasonlításban (1994–2014)

Saját szerkesztés

A 25 ezer fő feletti települések kategóriájában *Komló* önálló trendet képvisel a helyi női részvétel tekintetében, hiszen az szinte folyamatosan emelkedik mind számban, mind arányaiban. A település két egymást követő évben (2010 és 2014) is meghaladja a dahlerupi szintet.

II. A szubsztantív képviselet elemzése a kvalitatív szakaszban

Az első adatelemzésből (a megalapozó kutatásból) kiderül, hogy a települési szinten vizsgált döntéshozatal férfi-női arányai jó háttérrel biztosítanak a nemzetközi és hazai szakirodalomban olvasható elméletek empirikus megerősíté-

sére vagy a magyar vidék sajátosságainak megfogalmazására. Ugyanis a korábbi vizsgálatok a döntéshozatali részvételről és annak okairól több elméletet is felvázoltak. Ilyen például a női érdekek és témák megjelenésének minimális szintjére értelmezett ún. kritikus tömeg (30%) koncepciója (Dahlerup 1988). Ez nem a szükséges, hanem az elégséges arányt jelenti e képviselt „kisebbség” számára. Ugyanezen megfontolásból következik az is, hogy a nők problémái nem a női létből, hanem a „kisebbségi” pozíójukból származnak. Ezen a ponton a *gender studies* és a politikatudomány össze is kapcsolódik. Az első szerint a nők számszerű jelenléte szükséges a megfelelő női képviselőhöz, és a számszerű jelenlét növekedésével a női szempontok erőteljesebb megjelenése várható. A politikatudomány ezt a problematikát úgy közelíti meg (Várnagy és Ilonszki 2012), hogy megvizsgálja a kérdést: a deskriptív képviselet (számszerű, arányos jelenlét) előfeltétele-e a szubsztantív képviseletnek (érdekek tartalmi megjelenésének)?

Szintén a számarányos jelenlét problematikájához kapcsolódik a tokenelmélet (lásd Kanter tipológiáját, vö. Kanter 1977), mely 20%-os jelenlétig a nők szervezeten belüli háttérbe szorulását diagnosztizálja. A tokenpozíció esetén azt feltételezzük, hogy bizonyos szintig a nők jelenléte szimbolikus amiatt, mert nincs reális hatásuk a szervezeti kultúrára.

Az alacsony női arányok magyarázatai közül további vizsgálatra/igazolásra érdemesek a következők: a politikai pártok „kapuőr” szerepe (Ilonszki 2014: 49), a „méhkirálynő-jelenség” a női politikai elitben (Czibere 2011: 337), a piramiselmélet (Koncz 1994), az üvegplafon/üvegfal jelensége (Várnagy és Ilonszki 2012) és a labirintus metaforái (Nagy 2005: 61). E jelenségek vagy elméletek mindegyike a nők döntéshozatali pozíciókba kerülése előtt tornyosuló akadályokra hívják fel a figyelmet, melyek horizontális vagy vertikális szegregációt okoznak.

A doktori kutatás kvalitatív részében a településeken mandátumot szerzett képviselőnők közül (Baranya megyére reprezentatívan) 30 db életútinterjút tervezünk elkészíteni (biográfiai módszerrel, vö. Bögre 2003). A kutatás ezen részének területi szűkítése a közéleti szereplők megszólaltatási nehézségei miatt korlátozódik Baranya megyére. A kutatás jelenlegi állása alapján 81 politikusként kapott mandátumot a megye 10 ezer fő feletti településein (n=81). A tervezett interjúk kérdései, szempontjai: a demográfiai sajátosságok (életkor, iskolai végzettség, főállású munkahely/beosztás) és a politikusként betöltött pozíciók vizsgálata, karrierút, típusok megállapítása, motiváció, küldetés, tapasztalatok és nehézségek feltárása a nők közéleti szerepvállalásában (ezzel lehetővé válik a korábbi szakirodalmi elméletek értékelése, Bodnár és Garancsi 2007). Ezek

mellett a valasztas.hu adatbázisából az az előzetes információ már látszik, hogy az önkormányzati választások során mandátumot szerzett képviselők döntően (országos) pártok jelöltjei voltak, s hogy 67–92% közötti arányban egyéni választókerületükben kaptak a szavazóktól közvetlen felhatalmazást. Az is prognosztizálható, hogy a helyi képviselők többsége nemcsak egy cikluson keresztül vesz részt a helyi döntéshozatalban (kivével Siklós), hanem 2–3 választás alkalmával újra mandátumot kaphatnak.

Zárszó

A doktori téma vizsgálata kapcsán a kutatási előzmények és a megalapozó, előzetes interjúk tanúsága alapján a következő eredmények várhatók:

- 1) Az országos minta alapján, az 1990 és 2014 közötti időszakra összesített és települési szintű adatokkal általános és településspecifikus tendenciák, illetve mandátumszerzési gyakorlat válik ismertté a női képviseleti arányok tekintetében hazánkban.
- 2) A helyi viszonyokra kidolgozott *politikai gender gap részindex* alkalmazható lesz, és értéke a képviseleti arányokkal fog megegyezni.
- 3) A kvantitatív adatokból kiindulva a helyi képviselők tapasztalatai csak részben igazolják a korábbi nemzetközi és hazai szakirodalmi megállapításokat, részben település- és önkormányzat-specifikusak lesznek.
- 4) A kvalitatív kutatás során (baranya megyei életútinterjúkkal) megfigyelt adatok (típustan, motivációk és tapasztalatok) alapján, definiálható lesz egy olyan „támogató háttérkörnyezet”, mely segítheti a nők magasabb arányú részvételét a helyi döntéshozatalban.
- 5) A kutatás hozzájárul a nemek közti esélyegyenlőség magyarországi helyzetének tanulmányozásához, valamint a vidéki Magyarország és a helyi társadalmak teljes megismeréséhez.

Hivatkozott irodalom

- Bandi Zsuzsa (2007): A nők a helyi politikában a rendszerváltás után. In *A nő és a politikum*. Palasik Mária (szerk.). Budapest: Napvilág, 345–394.
- B. Kelemen Ida (2010): Női képviselők – női képviselet? *Politikatudományi Szemle* 19(3): 83–103.
- Beauvoir, Simone de (1969 [1949]): *A második nem*. Budapest: Gondolat.
- Bodnár Ilona és Garancsi Györgyi (2007): A nők szerepvállalása a pártpolitika gyakorlatába In *A nő és a politikum*. Palasik Mária (szerk.). Budapest: Napvilág, 397–445.
- Bögre Zsuzsa (2003): Élettörténeti módszer elméletben és gyakorlatban. *Szociológiai Szemle* 13(1): 155–168.
- Czibere Ibolya (2011): Nők a kulturális, gazdasági és politikai elit tagjai között. In *Elitek a válság korában*. Kovách Imre (szerk.). Budapest: Argumentum, 337–393.
- Dahlerup, Drude (1988): From a Small to a Large Minority. Theory of Critical Mass. *Scandinavian Political Studies* 11(4): 275–298.
- Ilonszki Gabriella (2005): Nők a politikában. Az Európai Unió és Magyarország. In *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről, 2005*. Nagy Ildikó, Pongrácz Tiborné és Tóth István György (szerk.). Budapest: TÁRKI – Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, 57–69.
- Ilonszki Gabriella (2014): A jó kormányzás és a nemek egyenlősége. In *A nőtlen évek ára, 1989–2013*. Juhász Borbála (szerk.). Budapest: Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, 29–59.
- Ilonszki Gabriella és Várnagy Réka (2007): Vegyes választási rendszer és női képviselet. *Politikatudományi Szemle* 16(1): 93–109.
- Kákai László (2003): *Pártok és civil szervezetek a helyi önkormányzatokban*. (PhD-dolgozat tézisei.) Interneten: http://www.ajk.elte.hu/file/POLDI_KakaiLaszlo_tez.pdf (utolsó letöltés: 2016. 11. 19.).
- Kanter, Rosabeth Moss (1993 [1977]): *Men and Women of the Corporation*. New York: Basic Books.
- Koncz Katalin (2006): Választás 2006: nők az önkormányzatokban. *Munkaügyi Szemle* 50(11): 8–10.
- Koncz Katalin (2014): Nők a parlamentben, 1990–2014. *Statisztikai Szemle* 92(6): 513–540.
- Lestál Zsuzsanna (2008): *Nemre való tekintettel*. Budapest: E/004. számú Fejlesztési Partnerség.
- Lévai Katalin és Kiss Róbert (2006): *Nők a közéletben*. Interneten: <http://www.>

tarki.hu/adatbank-h/nok/szerepvalt/levai-kiss97.html (utolsó letöltés: 2016. 11. 16.).

Nagy Beáta (2005): Nők és férfiak a vezetésben. In *Jelentés a nők és férfiak helyzetéről, 2005*. Nagy Ildikó, Pongrácz Tiborné és Tóth István György (szerk.). *Szerepváltozások*. Budapest: Társasági, Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, 52–64.

Solt Katalin (2015): Genderindexek. *Prosperitas* 2(2): 34–45. Interneten: <http://www.doksi.hu/get.php?lid=21726> (utolsó letöltés: 2016. 11. 19.).

Várnagy Réka és Ilonszki Gabriella (2012): Üvegplafonok. Pártok lent és fent. *Politikatudományi Szemle* 21(4): 7–25.

Források

Települési adatok a valasztas.hu alapján (saját gyűjtés).

A Global Gender Gap Index adatai:

<http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/economics/#economy=HUN>,

<http://www.weforum.org/issuess/global-gender-gap>.